

Bányász díszzsebkendő 1948-ból

HADOBÁS SÁNDOR

A rudabányai *Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bányászattörténeti Múzeum* gyűjteményében található egy bányász motívumokat ábrázoló díszzsebkendő (színes fényképét a borító első oldalán közöljük). Mivel a szakmai relikviák között hasonlót nem ismerünk, e rövid közleménnyel kívánjuk felhívni a figyelmet a különleges kordokumentumra.

Anyaga selyem, mérete 32x26 cm. Díszítését egyoldali színes textilnyomással vitték fel a fehér alapra. A harántirányban elhelyezett ábrázolásokat 3 cm széles piros keret veszi körül. Ezen belül a bányászköszöntés (Jó szerencsét) és kétoldalt hullámzó nemzeti színű szalaggal díszített felirat (MAGYAR BÁNYAMUNKÁSOK XIV. KONGRESSZUSA 1948. DEC. 4-5.) olvashatók. Közöttük érdekes megoldású, de kissé ügyetlen elrendezésű bányászszimbó- lumot helyezett el a tervező: a hagyományos ék és kalapács nyele esetlenül keresztezi egymást, az alatta levő kahanyec (bányász olaj- lámpa) túl hosszúra sikerült kampója pedig magasra nyúlik, nem akad, mint rendszeren, a nyelek találkozásánál a szerszámokra. A kahanyec még a múltra utal (hiszen ekkoriban már mindenütt kar- bidlámpát használtak bányavilágításra, sőt megjelentek az első elektromos lámpák is), de a dátum két oldalán díszítőmotívumként ábrázolt vörös csillagok már a küszöbön álló új korszakot jelzik. A fehér belső mező négy sarkába derékszögben elhelyezett babérág- díszítés került. A külső széleket napjainkra kissé megkopott, de- formálódott fehér cérnaszegély keretezi.

A zsebkendőt valószínűleg a kongresszus valamennyi résztve- vője megkapta, az akkor nagy visszhangot kiváltó eseményre való emlékeztetőül. A bányászok körében mindig is szokás volt a jeles alkalmakra valamilyen stílszerű emléktárgyat – jelvényt, érmet, fo-

kost, kupát stb. – készíttetni. A nyomott textília e tekintetben egyedi megoldásnak tűnik, bár nincs kizárva, hogy máskor is volt rá példa.

Tudomásunk szerint a díszszobkendőnek ez az egyetlen közgyűjteménybe került példánya (de magántulajdonban valószínűleg fellelhetők még további darabok is), ezért tartottuk érdemesnek bemutatni. A hajdani kongresszuson résztvevő disznóshorvátai bányász szakszervezeti vezető családjá ajándékozta a rudabányai múzeumnak 1999-ben. (*Disznóshorvát* neve 1950 óta *Izsófalva* a község nagy szülőtte, *Izsó Miklós* szobrászművész tiszteletére. A *Sajó-balparti* szénvidék egyik legjelentősebb bányahelye volt, területén jött létre két nagy bányatelep, *Ormospuszta* [1953-tól *Ormosbánya*] és *Rudolftelep*, melyek a rendszerváltozás óta önálló községgé alakultak.)

A történelmi hűség kedvéért szóljunk néhány szót arról az eseményről is, amelyre a nem mindennapi emléktárgy készült. A *Bányai Dolgozók Szakszervezetének* történetét feldolgozó munka a következőket írja róla:

„A kongresszuson – többek között – részt vett *Apró Antal, Nógádi Sándor, Marosán György, Kossa István, Zgyerka János, Blaha Béla, Pothornik József, a lengyel, a bolgár, a csehszlovák, a román bányászszakszervezet küldöttei. A kongresszuson a 60.000 bányászt 220 küldött képviselte.*

Üdvözölte a bányamunkások kongresszusát »Egy sor fontos kérdésben dönt a bányászszakszervezet XIV. kongresszusa« című cikkében a *Szabad Nép* is. A *Népszava* »A széncsata hőseinek kongresszusa« címen vezércikkben számolt be az eseményről...

A *Bányamunkás vörös* címlappal köszöntötte a kongresszust. »Új feladatok felé« című cikkében arról a hosszú és lázas készülődésről szólt, ami a bányamunkásság soraiban a kongresszust megelőzte. A *Bányamunkás* egyébként részleteiben is beszámolt a kongresszus munkájáról. A kongresszus előtt a *Bányamunkás fő* vonalakban már vázolta azokat a kérdéseket, melyekben a kongresszusnak kell állást foglalnia. Ezt a következőkben foglalta össze:

»A kor követelményeinek megfelelően dönteni fogunk az ipari szervezkedésre való áttérésről, az üzemi bizottságok megfelelő

átalakításáról és szakszervezetünknek a tervmunkában, illetve a munkaversenyek megszervezésében és végrehajtásában vállalandó irányító szerepéről.»

A Magyar Dolgozók Pártja képviselőjében Marosán György vett részt a kongresszuson és mondott beszédet. A párt vezetői nevében üdvözölte a kongresszust. Emlékeztetett a széncsatára, a bányamunkásság hősiességére, mely nagymértékben járult hozzá ahhoz, hogy az ország újjáépítése elkezdődhetett.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa nevében Apró Antal üdvözölte a kongresszust. Arra hívta fel a figyelmet, hogy ezen a kongresszuson nemcsak az eredmények felmérését kell elvégezni, nemcsak három esztendő munkáját kell megvizsgálni, hanem a kongresszusnak határozatával a változott viszonyoknak megfelelően új feladatokat kell kitűznie.

Ezután Zgyerka János főtitkár tett jelentést a kongresszusnak a szakszervezet munkájáról. Vázkolta a politikai és gazdasági életben végbement változásokat, a reakció elleni harc jelentőségét. Nagy teret szentelt beszédében a szociális problémáknak, a társaspénztár reformjának.

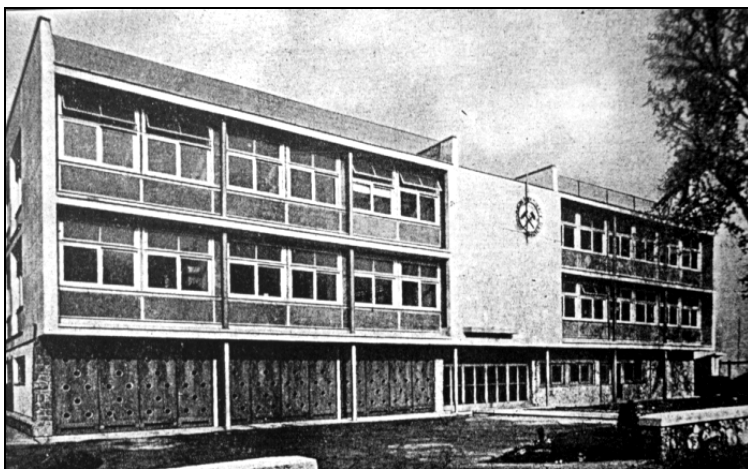
A szakszervezet legfontosabb feladatául azt tűzte ki, hogy irányítsa és ellenőrizze a termelést azáltal, hogy megszervezi a már eddig is olyan szép eredményt elért munkaversenyeket. Elmondotta, hogy az iparági szervezés a bányamunkás-szakszervezet területén teljes egészében megvalósult, és ez hozzájárul ahhoz, hogy a szakszervezet feladatait még jobban meg tudja oldani. Befejezésül bejelentette, hogy elkészült a szakszervezet központi székháza, melyre a bányamunkások harminc éve vártak. »A felszabadulásnak kellett eljönni – mondotta –, hogy felépüljön a bányászok központi vára, ahonnan a bányatelepek felé a problémák megoldását olyan irányba tudjuk vinni, melyet a magyar bányamunkások megérdemelnek.«

A kongresszus munkája befejeztével határozati javaslatot fogadott el. Ennek főbb pontjai a következők voltak:

A Magyar Bányamunkások XIV. Kongresszusa megállapítja, hogy a legutóbbi bányász-kongresszus óta országunk politikai és gazdasági életében – így a bányamunkásság életében is – alapvető

változások történtek. Iparunk, nemzetgazdaságunk döntő többsége a nép kezébe került. A bányamunkásság évtizedes követelése: a bányák államosítása valóság lett. Hazánk elindult a szocializmus építésének útján.

A magyar demokrácia gyors fejlődése, a nagyüzemek, a bankok, iskolák államosítása világossá tette bányászaink előtt, hogy viszonyuk az államhatalomhoz alapvetően megváltozott, ezt a felismerést bizonyítják a felszabadulás óta elért hatalmas termelési eredményeink. A magyar dolgozók és különösen a bányamunkások életszínvonala a felszabadulás óta nagymértékben emelkedett, és már túlhaladta az 1938-as utolsó békeév életszínvonalát is.

A Bányaiipari Dolgozók Szakszervezete székháza, Budapest, Gorkij (ma Városligeti) fasor 46-48. Épült 1946-47-ben, tervezte: Szrogh György.

A magyar bányamunkásság helyzetének és feladatának pontos felmérése után a szakszervezet vezetősége többek között a következő javaslatot terjesztette a XIV. kongresszus elé:

A XIV. kongresszus szükségesnek tartja, hogy a Bányamunkások Szakszervezetének új vezetősége a termelés, a munkaverseny kérdéseivel rendszeresen foglalkozzon, teljes erejével harcoljon a széntermelés állandó fokozásáért. Az új vezetőség mindent köves-

sen el a munkafegyelem megszilárdítása érdekében, hogy a lazaságok megszűnjenek. A termelési önköltség csökkentéséért, a munka termelékenységének fokozásáért, a pazarlás megszüntetéséért mozgósítsa az egész bányamunkásságot.

A feladatok végrehajtása érdekében szakszervezetiünknek mozgósítania kell a bányáiparban foglalkoztatott összes dolgozókat. Ezért szükséges, hogy a Szakszervezetek Országos Tanácsa VII. kongresszusa határozatának értelmében kialakítsuk az eddiginél fejlettebb szervezeti formát, amellyel a bányászatban foglalkoztatott összes dolgozót egy szakszervezetbe tömörítsük. A XIV. kongresszus felhatalmazza az új központi vezetőséget, hogy a Szakszervezetek Országos Tanácsa irányításával hozza létre a bányászatban dolgozók egységes ipari szervezetét.”¹

A Magyar Állami Szénbányák munkaverseny-díja, 1948.
(Szabó Iván bronzplakettje, átmérője 13 cm. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bányászattörténeti Múzeum, Rudabánya gyűjteményéből.)

¹ GERGELY Ernő: *A Bányáipari Dolgozók Szakszervezetének története*. Bp. 1983. Bányáipari Dolgozók Szakszervezete, 112-114. old.